

ศาสตร์พระราชากับพัฒนาการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืน The King's Philosophy and Sustainable Development for Educational Administration

ปกรณ์กิตต์ ม่วงประสิทธิ์ *

(Pakornkit Muangprasit)

ศิริณา จิตต์จรัส **

(Sirina Jitjarat)

อรุษา ปุณยบุรณะ ***

(Orn-Usa Punyaburana)

บทคัดย่อ

แนวคิดการพัฒนาตามศาสตร์พระราชามีได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระราชทานพระราชดำริ พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน หลักปรัชญาและหลักทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืน โดยมุ่งเน้นในการพัฒนา “คน” เพื่อให้คนสามารถอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมและภูมิสังคมที่มีความแตกต่างกันได้ เมื่อนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคน โดยน้อมนำหลักการองค์ความรู้ 6 มิติ, หลักในการทรงงาน 23 ข้อและยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาประยุกต์ใช้ในการทำงานและแก้ไขปัญหาในเรื่องต่าง ๆ

คำสำคัญ : ศาสตร์พระราชา, การบริหารการศึกษา, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The concept of development according to the King's science has been mentioned as a way for His Majesty the King Bhumibol Adulyadej (Rama IX). Granted a royal initiative, Royal speech, His Majesty's Principles Philosophy and Theory to be a guideline for sustainable practices by focusing on the development of "people" so that people can live in harmony with the environment and geographic society. While applying the King's science to educational administration, it can be considered an important process in human development. By introducing the 6 principles of knowledge, 23 principles of work and the royal strategy of "understanding, access, development" to work and solve problems in various matters.

Key word: The King's Philosophy, Educational Administration, Sustainable Development

* อาจารย์ประจำภาควิชาทฤษฎีการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

** รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทนำ

ศาสตร์พระราชาส่งถึงได้ว่าเป็นองค์ความรู้ของพระราชชาติที่ทรงพระราชทานพระราชดำริ พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน หลักปรัชญาและหลักทฤษฎี ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ใช้ในการทรงงาน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของพสกนิกรชาวไทย ตลอดระยะเวลา 70 ปี ที่ทรงครองราชย์ ซึ่งประกอบไปด้วย หลักการองค์ความรู้ 6 มิติ ซึ่งประกอบไปด้วย น้ำ ดิน เกษตร สิ่งแวดล้อม ป่า และพลังงานทดแทน โดยการเชื่อมโยงมิติต่างๆ ไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาโดยปรับนำหลักของแต่ละเรื่องให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมและสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) หลักในการทรงงาน 23 ข้อ และยุทธศาสตร์พระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" ที่เราควรนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและแก้ไขปัญหาในเรื่องต่าง ๆ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2557)

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิริยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี (อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) (Office of the National Economic and Social Development Board : 2554) ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับหลักการทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ว่าเป้าประสงค์ในการพัฒนา คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุขโดยต้องคำนึงถึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติและภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนามีหลากหลาย แต่ที่สำคัญคือนักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติและเป็นเรื่องของจิตใจ และทรงสอนว่างานพัฒนานั้นจะต้องเป็นที่ต้องการของบุคคลเป้าหมายและผู้ร่วมงานต้องพอใจ

อภิชัย พันธเสน, วราพร ศรีสุพรรณ, จิตติพร ศิริพันธ์ พันธเสน, พิสิฐ นาคร่ำไพ, ศุภธิดา ศิริวงศ์, สรประเวศ กระจำนังคณมาตร์,...อรอนงค์ อินทรหะ (2558) (Phantasen, A : 2015) ได้สังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการศึกษาไทย: ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา 2535-2558 โดยชี้ว่าปัญหาใหญ่ของระบบการศึกษาไทยคือ “ปัญหาการบริหารการศึกษา” โดยอธิบายไว้ตามมิติต่างๆ ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาจะอิงกับหลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก โดยหลักสูตรดังกล่าวไม่มีความยืดหยุ่นต่อท้องถิ่น 2) การแก้ปัญหาทางการศึกษาแบบหน่วยงานส่วนกลาง 3) การบริหารบุคลากรระดับพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา: ได้คนไม่ตรงเป้าตรงเวลา 4) การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา 5) ความไม่พร้อมของบุคลากรทางการศึกษาทั่วไป 6) ความไม่พร้อมของผู้บริหารการศึกษา 7) ความไม่พร้อมของครูท้องถิ่น และในปีต่อมาธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ (2559) (Jareonsettasin, T. : 2016) กล่าวถึงวิกฤติการศึกษาไทยประเทศไทยได้ลงทุนด้านการศึกษา มากกว่า 400,000 ล้านบาทต่อปีซึ่งคิดเป็นร้อยละ 4 ของ

GDP อยู่เป็นลำดับที่ 2 ของโลก แต่จากผลของการประเมินด้วยตัวชี้วัดระดับนานาชาติพบว่าประเทศไทย มักจะถูกจัดอันดับอยู่ในระดับ 80 กว่าๆจากประเทศทั้งหมดโดยปัญหาหลักๆของการจัดการศึกษาคือ 1) คน ส่วนใหญ่ไม่ใส่ใจการศึกษาไทย 2) กระบวนการพัฒนาความเชี่ยวชาญของครูไม่มีความต่อเนื่อง 3) การสร้าง กระบวนการตรวจสอบ การประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่เพิ่มภาระงานของครูผู้สอนที่ เพิ่มขึ้นจากงานสอนหลัก 4) ผู้บริหาร และครูใช้เวลากับการประเมินมากเกินไป 5) การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาไม่เข้าใจปรัชญาของการศึกษาอย่างแท้จริง

จากสภาพและปัญหาจากการบริหารการศึกษาของประเทศไทยที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารการศึกษาซึ่งมีบทบาทหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา “คน” น่าจะได้น้อมนำศาสตร์พระราชมานำ ประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน บทความนี้จึงมุ่งเน้นในการนำเสนอศาสตร์ พระราชา เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการบริหารการศึกษาตาม หลักการองค์ความรู้ 6 มิติ หลักในการทรงงาน 23 ข้อ และยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

ศาสตร์พระราชา

ศาสตร์พระราชาเป็นองค์ความรู้ของพระราชาที่ได้ทรงพระราชทานในการทรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้นของพสกนิกรชาวไทยและทรงได้ทดลองจนเป็นผลที่ได้พิสูจน์แล้วว่าสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ อย่างยั่งยืน ซึ่งความหมายของคำว่า “ศาสตร์พระราชา” เดชา ปุณยบุรณ (2560) (Ponyapan, D. : 2017) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศาสตร์พระราชา” ซึ่งครอบคลุมทั้ง “พระราชดำริ” คือแนวคิดและปรัชญา “พระราชดำรัส” คือคำสั่งสอน ตักเตือนให้สติ “พระราชกรณียกิจ” คือ หลักการทรงงาน และ “พระราชจริย วัตร” ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งพสกนิกรชาว ไทย ได้น้อมนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติตน รวมทั้งรัฐบาลและข้าราชการได้น้อมนำไปประยุกต์ใช้ ในการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อสร้างชาติและพัฒนาประเทศอย่างสมดุลและยั่งยืน

ในปีเดียวกันสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (2560) ได้ให้ความหมายของ “ศาสตร์ของพระราชา” อันได้แก่ องค์ความรู้ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทาน แก่ปวงชนชาวไทย ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการ และ ผ่านศูนย์ศึกษาการ พัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นผลของการทรงงานอย่างหนักตลอดรัชสมัยของพระองค์ ในการพัฒนา ประเทศอย่างยั่งยืน ทรงมีหลักในการพัฒนา 3 ขั้นตอน ได้แก่ หลักคิด คือเป้าประสงค์ในการทรงงาน เพื่อ ประโยชน์สุขของประชาชน หลักทฤษฎี คือ แนวคิดและทฤษฎีที่ได้มีการทดสอบและพิสูจน์แล้ว และได้ พระราชทานสู่การปฏิบัติจริง และหลักปฏิบัติ คือ ขั้นตอนของการดำเนินงานโครงการ อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ในการดำเนินโครงการได้พระราชทานหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” เข้าใจ คือ เข้าใจสภาพภูมิประเทศและมนุษย์ เข้าถึง คือ เข้าถึงภูมิสังคมและข้อมูล เพื่อให้การสร้างสรรค์นั้นตอบสนอง ความต้องการของประชาชน และพัฒนา คือ กำหนดเป็นแนวทาง การพัฒนาด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่ไม่

จำกัดอยู่เพียงมิติใดมิติหนึ่ง รวมถึงการทดลองและปรับปรุง จนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและประยุกต์ใช้ได้ไม่รู้จักจบซึ่งสามารถสรุปได้ว่า “ศาสตร์พระราชา” คือแนวคิดและปรัชญา หลักการทรงงาน คำสั่งสอนของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และได้มีการทดสอบและพิสูจน์แล้วจากการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรชาวไทยและนานาชาติ

หลักการองค์ความรู้ 6 มิติ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งประกอบไปด้วย 1) มิติน้ำ โดยพิจารณาจากการป้องกันและแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำ การเก็บน้ำให้อยู่ในประเทศให้นานที่สุด และการใช้น้ำทุกหยดให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) มิติดิน โดยพิจารณาจากการป้องกันและแก้ไขปัญหาในเรื่องของสภาพดินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการทำการเกษตร โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงดิน การปลูกหญ้าแฝก 3) มิติเกษตร โดยพิจารณาจากการนำเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในแต่ละพื้นที่ 4) มิติพลังงานทดแทน โดยพิจารณาจากการปรับใช้พลังงานให้เหมาะสมกับท้องถิ่นโดยการคิดค้นและพัฒนาพลังงานทางเลือกที่ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมุ่งเน้นการผลิตและการใช้ไบโอดีเซล รวมถึงการใช้เชื้อเพลิงสีเขียว 5) มิติป่า โดยพิจารณาจากการลดการตัดไม้ทำลายป่าและส่งเสริมให้มีการปลูกป่าในรูปแบบต่างๆ โดยการปลูกฝังจิตสำนึกให้ชุมชนเห็นความสำคัญของป่า โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์ ดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าอย่างถูกวิธี เพื่อให้มนุษย์กับธรรมชาติอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และ 6) มิติสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาจากการนำแนวทางการกำจัดของเสียและบำบัดของเสียมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เป็นการดำรงชีวิตอยู่อย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการกำจัดขยะและการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งจะดำเนินการเชื่อมโยงมิติต่างๆ ไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาโดยปรับนำหนักของแต่ละเรื่องให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมและสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด

หลักการทรงงาน

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ซึ่งการทรงงานของพระองค์เป็นการดำเนินการในลักษณะทางสายกลางที่เหมาะสมกับสังคมไทย โดยทรงเน้นการพัฒนาซึ่งเริ่มต้นจากการพัฒนา “คน” โดยยึดประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชน จะทรงคำนึงถึงภูมิสังคมและความแตกต่างของพื้นที่และวัฒนธรรม ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อำนวยการในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) ได้รวบรวมหลักการทรงงานไว้ 23 หลักการซึ่งประกอบด้วย

1) การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ	4) การทำตามลำดับขั้น
2) การระมัดระวังจากข้างใน	5) ต้องคำนึงถึงภูมิสังคม
3) การแก้ปัญหาที่จุดเล็ก	6) คิดเป็นองค์รวม

7) ต้องไม่ติดตำรา	16) การขาดทุนคือกำไร
8) มีความประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด	17) การพึ่งพาตนเอง
9) การทำให้ง่าย	18) ความพออยู่พอกิน
10) การมีส่วนร่วม	19) เศรษฐกิจพอเพียง
11) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม	20) ความซื่อสัตย์ สุจริต จริตใจต่อกัน
12) การบริการรวมจุดเดียว	21) การทำงานอย่างมีความสุข
13) การใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ	22) ความเพียร : พระมหาชนก
14) การใช้ธรรมปราบอธรรม	23) การรู้ รัก สามัคคี
15) การปลูกป่าในใจคน	

ยุทธศาสตร์พระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" พระราชดำรัส ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทาน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้กับหน่วยงานรัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนำไปปฏิบัติ สุเมธ ตันติเวชกุล (2555) ถ่ายทอดประสบการณ์ในการสนองงาน ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไว้ดังนี้

“เข้าใจ” คือ การทำอะไรต้องให้เกิดจากความ “เข้าใจ” หน่วยงานต่างๆที่จะดำเนินงานเพื่อสนองงาน ต้องทำความเข้าใจกับสถานการณ์ว่าเกิดอะไรขึ้น เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนในหลากหลายปัญหา โดยพิจารณาจากด้านกายภาพ ด้านจารีตประเพณี วัฒนธรรม และด้านสภาพการณ์เศรษฐกิจ สังคมในพื้นที่ ซึ่งสมบัติ นพรัก (2561) (Noprak, S. : 2018) ที่ให้ความหมายของ “เข้าใจ” สอดคล้องกับการเรียนรู้ (Learning) โดยต้องเข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คน เข้าใจปัญหา ทั้งด้านกายภาพ ด้านจารีต ประเพณีและวัฒนธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้และต้องให้ผู้ที่เราจะไปทำงานกับเขาให้เขา “เข้าใจ” เราด้วย

สำหรับ “เข้าถึง” สุเมธ ตันติเวชกุล (2562) (Tantivejakul, S. : 2014) ได้ให้ความหมายคือ เมื่อรู้ปัญหาแล้ว เข้าใจปัญหาแล้ว ก็ต้องเข้าถึงเพื่อให้เข้าไปสู่การปฏิบัติให้ได้ และเมื่อเข้าถึงแล้วจะต้องทำอะไรให้เขาอยากเข้าถึงเราด้วย โดยการเข้าถึงต้องคำนึงถึง “ภูมิสังคม” ซึ่งหมายถึง ภูมิศาสตร์ ประกอบด้วย ธรรมชาติ ภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ดิน-น้ำ-ลม-ไฟ และ สังคมวิทยา ประกอบด้วย คน อุปนิสัย ภูมิปัญญา ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี สอดคล้องกับ สมบัติ นพรัก (2561) (Noprak, S. : 2018) ที่ให้ความหมายของ “เข้าถึง” คือ การจัดการความรู้ (knowledge Management) เมื่อรู้ปัญหาแล้ว เข้าใจแล้วก็ต้องเข้าถึง กล่าวคือ การจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ เมื่อเข้าถึงแล้วต้องทำอะไรก็ต้องให้เขาอยากเข้าถึงเราด้วย

กรณี “พัฒนา” สุเมธ ตันติเวชกุล (2555) (Tantivejakul, S. : 2012) ได้ให้ความหมายคือ เมื่อต่างฝ่ายต่างเข้าใจกันแล้ว ต่างฝ่ายอยากเข้าถึงกันแล้ว การพัฒนาจะเป็นการตกลงร่วมกันทั้งสองฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับโดยการระเบิดจากข้างใน สอดคล้องกับ สมบัติ นพรัก (2561) (Noprak, S. : 2018) การพัฒนาคือการนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์และการขยายเครือข่าย หรือ การก้าวไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning Organization) กล่าวคือ จะทำอย่างไรดีหากเข้าใจต่างกัน ยากจะเข้าถึงกัน การพัฒนาจะเป็นการตกลงร่วมกันทั้งสองฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับ การพัฒนาจะเป็นการสร้างชุมชนหรือเครือข่ายใหม่เพิ่มขึ้นด้วย

จะเห็นได้ว่าจากความหมายของยุทธศาสตร์พระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" ที่ได้กล่าวมาข้างต้น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้ให้ความสำคัญของคน รวมถึงสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่นั้นๆ โดยใช้หลักของการมีส่วนร่วมในการทรงงาน ซึ่งจะเห็นได้จากโครงการตามพระราชดำริต่างๆ ที่ได้ทรงงานและปรากฏให้เห็นอยู่มากมาย

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษา

สำหรับศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืนนั้น บุญรักษ์ ยอดเพชร (2560) (Yotphet, B: 2017) กล่าวว่าพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงปฏิบัติให้เราเห็นคือ การรับฟัง สัมผัส เห็น แล้ววิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหรือการแก้ไขปัญหา กล่าวคือ

1) **หลักการองค์ความรู้ 6 มิติ** เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา โดยหลักการที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่าหลักการองค์ความรู้ 6 มิติ มุ่งเน้น 6 มิติคือ มิติน้ำ มิติดิน มิติเกษตร มิติพลังงานทดแทน มิติป่า และมิติสิ่งแวดล้อม โดยเมื่อพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พุทธศักราช 2560-2564 (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) (Office of the National Economic and Development Development Board: 2016) ได้มีการน้อมนำ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม กระจายความมั่นคงอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนทุกช่วงวัยและเตรียมพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์ และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ พื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ซึ่งจะมีความเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีพุทธศักราช 2561-2580 (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) (Office of the National Economic and Development Development Board: 2016) โดยกำหนดให้ในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเป็นช่วงของการเตรียมความพร้อมของคน สังคม และเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดย

ยุทธศาสตร์เร่งด่วนในการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน รวมถึงการพัฒนาคนในภาพรวมโดยให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่มีความสามารถบริหารจัดการกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิต และที่สำคัญคือการพัฒนาทุนมนุษย์โดยการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพการบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึง ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้ส่งเสริมบทบาทของสถาบันทางสังคมในการกลมเกลียวจิตใจให้คนเป็นคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่พึงประสงค์และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งช่วงระยะเวลาในการพัฒนาดังกล่าวของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 จะเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ และเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ต่างๆให้สูงขึ้น ภายใต้การใช้นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะการใช้ที่ดิน การจัดระเบียบผังเมืองและความปลอดภัยตามเกณฑ์เมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมเพื่อกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา เกรียงศรี (2559) (Ngourungsi, K: 2016) ที่ได้ให้ทรรศนะในเรื่องของการศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน ว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยสังคมที่มีการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงต้องอาศัยการศึกษาเป็นกลไกในการดำเนินการซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 มิติซึ่งประกอบไปด้วย มิติด้านหลักสูตร จะต้องมียุทธศาสตร์ความรู้หลักในสาขาวิชาที่จะนำไปสร้างปัญญาในการแก้ไขปัญหา องค์ความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ปัจจุบันด้วยความเข้าใจ และการมียุทธศาสตร์ความรู้ที่มีครอบครัวและชุมชนเป็นฐานในการสร้างปัญญาในการแก้ไขปัญหา มิติด้านบุคลากรจะต้องมีครูต้นแบบ โดยมีผู้เรียนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยครูและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีจิตวิญญาณในการร่วมสร้างอนาคตให้คนรุ่นต่อไป มิติด้านเป้าประสงค์จะมุ่งเน้นให้สังคมให้เป็นสังคมแห่งปัญญา (Education Society) พื้นฐานของสังคมต้องอยู่บนฐานของเศรษฐกิจสีเขียว (ความพอเพียงและไม่ทำลายทรัพยากรจนเกิดภัยพิบัติ) และสิ่งแวดล้อม (ยืนยาวด้วยการทดแทนและช่วยอนุรักษ์ ใช้ตามความจำเป็นไม่ใช่ตามความอยากหรือความต้องการ) มิติด้านผลสำเร็จโดยมุ่งให้สังคมเป็นสังคมที่มีการศึกษาตลอดชีวิต (life-long Education Society) เป็นสังคมที่มีระบบเศรษฐกิจที่มีความเอื้ออาทรและพึ่งพาอาศัยกันและกันแบบเป็นกัลยาณมิตร สังคมมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เรียกคืนความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายที่เป็นพหุวัฒนธรรมของประชากรโลก โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันฉันมิตรและมีความสุขที่ยั่งยืน

จะเห็นได้ว่าในการพัฒนาการบริหารการศึกษาเพื่อความยั่งยืนจะต้องมุ่งเน้นในการสร้างความรู้ให้กับ “คน (Man)” ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญโดยเน้นสร้างความพร้อมให้กับคนให้มีทักษะ ทรรศนะคติ ความรู้และมีค่านิยมที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานในสังคมอย่างยั่งยืน สำหรับกระบวนการทางการบริหาร (Management) นั้นผู้บริหารจะต้องสร้างวิสัยทัศน์ที่มีความสมดุลระหว่างสุขภาวะของมนุษย์และเศรษฐกิจ กับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย โดยการดำเนินการควรดำเนินงานภายใต้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาผู้ปกครองและชุมชน ด้านการเงินงบประมาณ (Money) ควรดำเนินการภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy)

ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีสองเงื่อนไขในการพิจารณา คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขของคุณธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลและมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีอย่างรวดเร็วทั้งในด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมธรรมที่เปลี่ยนไป ส่วน วัตถุดิบ (Material) ซึ่งในมุมมองทางด้านการศึกษามองไปถึง หลักสูตร สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมทางการศึกษา ควรนำแหล่งทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการนำองค์ความรู้ภายในชุมชนมาเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา สื่อการจัดการเรียนการสอนตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งในการบริหารต้องปรับนำหนักของแต่ละเรื่องให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมและสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด

2) หลักการทรงงานเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาซึ่งประกอบไปด้วยหลักการทั้งหมด 23 หลักการซึ่งประกอบไปด้วย

2.1) ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบในการทรงงานจะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาเอกสาร แผนที่ นักวิชาการรวมถึงการสอบถามจากราษฎรในพื้นที่ทรงงานให้ทราบถึงปัญหาและรายละเอียดที่ครบถ้วนในการทรงงานเพื่อความถูกต้องและรวดเร็วตรงความต้องการของประชาชน การประยุกต์ใช้กับการบริหารคือ เมื่อจะทำอะไรต้องศึกษาข้อมูลทั้งหมด ทั้งระบบและต้องศึกษาให้ครบมิติ โดยพิจารณาจากข้อมูลตัวเลขและข้อมูลที่ได้จากการสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องซึ่งสอดคล้องกับวโร พังสวส์ (2554) (Pongsawat, V: 2011) ที่ได้ให้ทรงสนะเกี่ยวกับการวิจัยทางการบริหารการศึกษาว่าการวิจัยทางการบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการค้นคว้าเพื่อหาความจริงโดยใช้วิธีการที่เชื่อถือได้อย่างมีระบบเพื่อมุ่งสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการบริหารการศึกษาและพัฒนาเป็นทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา ที่เกี่ยวกับผู้บริหาร ครู นักเรียน การเรียนการสอนสถาบัน การศึกษาและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้การดำเนินงานในสถาบันการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์

2.2) ระเบิดจากข้างในซึ่ง ทรงให้ความหมายว่า ต้องมุ่งพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คนและครอบครัวในชุมชนที่เข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาล่วงแล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลง การประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ การเริ่มดำเนินการสิ่งใดต้องเริ่มจากการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจกับบุคคลที่เกี่ยวข้องก่อน รวมถึงถ่ายทอดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ทราบถึงเป้าหมายและวิธีการในการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับสุรชาติ คหิณฑพงษ์ (2552) (Kahinthapong, S: 2009) ที่ได้แนะนำแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาแบบพึ่งพาตนเอง โดยกำหนดทิศทางไว้ 3 ขั้นตอนซึ่งประกอบไปด้วย ขั้นที่ 1 โดยดึงชุมชนเข้าสู่สถานศึกษาด้วยการส่งเสริมอาชีพสู่ชุมชนด้วยการให้ความรู้ในการประกอบอาชีพและเปิดพื้นที่ของสถานศึกษาเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของการประกอบอาชีพ ส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษา สมาคม

ผู้ปกครอง ครูและนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการศึกษาของโรงเรียน ขั้นที่ 2 ระดมความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นที่ 3 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน โดยยึดหลักการบริหารแบบพึ่งตนเองเป็นหลัก

2.3) แก้ปัญหาที่จุดเล็ก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงงานโดยการแก้ไขซึ่งจะทรงมองปัญหาทั้งหมดในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหของพระองค์จะทรงเริ่มจากจุดเล็กๆ (Micro) การประยุกต์ใช้ในการบริหาร คือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องเริ่มต้นจากการมองปัญหาทั้งหมดแล้วค่อยพิจารณาว่าปัญหาใดเป็นปัญหาสำคัญที่สุดที่จะต้องแก้ไขโดยมองที่เป้าหมายของงานแล้วค่อยแก้ไขปัญหามาจากจุดเล็กๆไปก่อน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้มาจากการสังเคราะห์งานวิจัยด้านการศึกษาของ อภิชัย พันธเสน, วราพร ศรีสุพรรณ, ฐิติพร ศิริพันธ์ พันธเสน, พิสิฐ นาครำไพ, ศุภธิดา ศิริวงศ์, สรประเวศ กระจ่างคันธมาตร์,...อรอนงค์ อินทรทะ (2558) (Phantasen, A., Srisupan, W., Pantansen, T.S., Nakrampai, P., Siri Wong, S., Thamat, S.k., ... Intarahah, O: 2015) ที่ได้ให้ข้อเสนอในกระบวนการจัดการศึกษาไทยซึ่งประกอบไปด้วย กระทรวงศึกษาธิการต้องจัดให้มีการดำเนินการดังนี้คือ ควรเปิดโอกาสให้โรงเรียนตามพื้นที่ต่าง ๆ สามารถกำหนดหลักสูตรได้ตามเหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมในพื้นที่นั้น ๆ ควรจริงจังต่อการกระจายอำนาจการบริการศึกษา ด้วยการลดการแก้ไขปัญหาลักษณะเดิมที่เน้นการตั้งหน่วยงานอย่างต่อเนื่องเมื่อเกิดปัญหา ควรให้โรงเรียนในภาครัฐบริหารในรูปแบบนิติบุคคล รวมถึงยกระดับโรงเรียนบางแห่งที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรมหาชน เพื่อสามารถบริหารจัดการตัวเองได้คล่องแคล่วขึ้น ทั้งในแง่ งบประมาณ บุคลากร หลักสูตร และการบริหาร กระทรวงศึกษาธิการรวมทั้งสถานศึกษาควรบรรจุบุคลากรครูเข้าใหม่เป็นพนักงานของรัฐ เพื่อลดจำนวนสัดส่วนครูที่เป็นข้าราชการ และจะได้ลดการคัดค้านจากครูที่เป็นข้าราชการอยู่ในปัจจุบันให้น้อยลง เหมือนที่เคยทำในระบบมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการควรให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ความร่วมมือทางวิชาการ และโอนโรงเรียนขนาดเล็กที่มีปัญหาไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแล อย่างไรก็ตาม หน่วยงานจากส่วนกลางยังต้องให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ บุคลากร และความรู้แก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ท้องถิ่นที่มีความพร้อมสูงจะได้รับการสนับสนุนน้อยกว่าท้องถิ่นที่มีความพร้อมต่ำกว่า

2.4) ทำตามลำดับขั้น เริ่มจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดแล้วหาจุดเชื่อมโยงเพื่อทำเรื่องอื่นต่อไป โดยในการทรงงานจะทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อนซึ่งได้แก่ทางด้านสาธารณสุข และต่อด้านสาธารณสุขไปจนถึงขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพเป็นต้น การประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ การนำปัญหาที่ได้จากการพิจารณาจากข้อที่ 3 มาจัดลำดับความสำคัญโดยพิจารณาว่าปัญหาใดเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่จะต้องแก้ไขก่อนและมีความจำเป็นต้องแก้ไขหากไม่แก้ไขปัญหานั้นจะเป็นผลทำให้งานไม่

สามารถบรรลุเป้าประสงค์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Dwight D. Eisenhower (ม.ป.ป.) ที่ได้นำเสนอ The Eisenhower Matrix ซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการงานต่างๆซึ่งหลักดังกล่าวใช้วิธีการแบ่งเรื่องต่างๆออกโดยให้ความสำคัญในการพิจารณา 2 ประเด็นประกอบด้วย “ความเร่งด่วน” และ “ความสำคัญ” ประโยชน์สำคัญของการใช้ The Eisenhower Matrix คือการทำให้เราสามารถแบ่งประเภทของงานต่างๆ ออกมาในแบบที่สามารถบริหารจัดการต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพแต่ประกอบกับการตัดสินใจของผู้บริหาร

2.5) ภูมิสังคม ในการทรงงานเน้นว่าการจะทำการพัฒนาใดๆต้องมีความเข้าใจต้นแบบพื้นที่ ประเพณีและผู้คน โดยการพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา การประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ การทำงานที่เหมือนกันในบริบทที่ต่างกัน สถานการณ์ต่างกัน การแก้ไขปัญหาอาจไม่สามารถใช้วิธีเดียวกันได้ ผู้บริหารจึงควรสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Sergiovanni (1980) ที่ได้ให้สรุปเกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ไว้ว่า การบริหารงานเชิงสถานการณ์นั้นจะไม่มีวิธีการใดที่ดีที่สุด โดยพิจารณาจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อระบบโดยทั่วไป ผู้บริหารจะต้องมีความตื่นตัวเสมอกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และในการบริหารงานนั้นจะมีความซับซ้อน การแก้ปัญหาใดๆที่เกิดขึ้น ผู้บริหารจะต้องพิจารณาแก้ไขปัญหาให้ครบทุกมิติ โดยผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่รอบรู้ ใฝ่รู้อยู่เสมอ และสอดคล้องกับ Hersey and Blanchard's (1982) ที่ได้ให้ทฤษฎีที่เกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (situation leadership theory) โดยพิจารณาจากความสำเร็จของการปฏิบัติการจะขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารในมิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชา โครงสร้างของงาน การใช้อำนาจ โดยการนำภาวะผู้นำในมิติต่างๆของผู้บริหารมาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์

2.6) องค์กรรวม มองปัญหาอย่างครบวงจรและแก้ปัญหาย่างองค์กรรวม ซึ่งพระองค์ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์กรรวม (Holistic) ทรงมองสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เช่น “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานซึ่งมีแนวคิดในการบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญสำหรับการประกอบอาชีพ และการจัดการกับผลผลิตที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนแล้วเพื่อนำไปสู่การตลาดรวมถึงการสร้างเสริมเข้มแข็งให้กับชุมชนตามแนวทางการดำเนินงานทฤษฎีใหม่อย่างองค์กรรวม การประยุกต์ใช้ในการบริหารคือการบริหารต้องไม่ทำงานอย่างแยกส่วน ผู้บริหารต้องพิจารณาว่าในการดำเนินการอะไรก็ตามจะส่งผลกระทบต่อใครบ้าง ผลจะเป็นอย่างไร และจะต้องแก้ปัญหายังไงเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาใหม่ตามมา โดยจะต้องมองให้ครบมิติ ทั้งคน(Man) เครื่องมือ (Material) ระบบ (Management) การเงินหรืองบประมาณ (Money) ชุมชนสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ ธเนศ ขำเกิด (2549) (Khumkerd, T. 2006) ที่ได้ให้ทฤษฎีเกี่ยวกับ “องค์กรรวม” ว่ามีความสอดคล้องกับ ความคิดเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งหมายถึงสิ่งต่างๆที่รวมกันและต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างมีระเบียบ โดยส่วนประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ของระบบที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ

(Sustainable Development) นั้นต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน

2.7) ไม่ติดตำรา หลักการทรงงานมีลักษณะที่ทรงพัฒนาเริ่มต้นจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคม วัฒนธรรมในชุมชนเป็นหลัก โดยจะอ้างอิงกับหลักการ และทฤษฎีโดยนำไปปรับใช้กับภูมิสังคมอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ ในการพัฒนาของผู้บริหารนั้นจะต้องคิดนอกกรอบ โดยยึดหลักการเป็นหลักในการบริหารแต่ต้องพิจารณากระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยดัดแปลงหลักการหรือทฤษฎีให้หลอมรวมกับวิถีชีวิตและภูมิสังคมของสถานศึกษาได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับ บุษกร วัฒนบุตร, พระครูโสภาสนนทกิตต์และพระครูอุดมสิทธินายก (2561) (Watthanabut, B., Phrakhrupatnontakitti and Phraudomsittinayok. 2018) ที่ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับ “การไม่ยึดติดตำรา” คือการทำการใดควรทำงานอย่างยืดหยุ่นกับสภาพและสถานการณ์นั้นๆ ไม่ใช่การยึดติดอยู่กับแค่ในตำราวิชาการ เพราะบางที่ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด บางครั้งเรายึดติดทฤษฎีมากจนเกินไปจนทำอะไรไม่ได้เลย สิ่งที่เราทำบางครั้งต้องโอบอ้อมต่อสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และจิตวิทยาด้วย

2.8) ประหยัดเรียบง่าย ใช้ประโยชน์สูงสุด หลักการทรงงานข้อ 8 พระองค์ทรงใช้การประยุกต์สิ่งที่มีในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ ในการพัฒนาของผู้บริหารคือการปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ ใช้อย่างเหมาะสม คุ่มค่า ไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินความจำเป็น สอดคล้องกับ สุเมธ แสงนิมนวล (2560) (Sangnimnuan, S. 2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ต้นแบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ซึ่งพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบปัจจัยสำคัญซึ่งประกอบไปด้วยการที่องค์กรมีผู้นำองค์กรที่ดีและผู้นำองค์กรมีการพัฒนาท้องถิ่นด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือ (School-Based Management : SBM) หรือ “การมีส่วนร่วม” โดยจะเป็นการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ทั้งในรูปของคณะกรรมการ หน่วยงาน องค์กร บุคคล ทั้งภาครัฐและเอกชน ของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เพื่อให้บริหารจัดการได้สอดคล้องตามสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

2.9) ทำให้ง่าย โดยทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย อันเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทาง สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ ทำทุกอย่างให้น้อยเท่าที่จำเป็น อย่าคิดมาก อย่าคิดซับซ้อน โดย “ทางสายกลาง” จะเป็นค่านิยมที่จะไม่นำพาองค์กรไปสู่ความลำบาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุชาติ นันทะไชย (2549) (Nanthachai, S: 2006) ที่ได้กล่าวว่าในยุคของการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ เครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศก็คือ การศึกษา เพื่อพัฒนาแนวคิดและจิตสำนึกเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืนการใช้ระบบการศึกษา

เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

2.10) การมีส่วนร่วม ในการทรงงานพระองค์ทรงเปิดโอกาสให้ผู้สนองงานมีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกันทำงานรวมถึงทรงรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการทรงงาน สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ การรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานผู้บริหารต้องมีลักษณะคือ ฟังให้มากกว่าพูด ซึ่งการรับฟังหรือการระดมสมองให้ทุกคนมีส่วนร่วมในงาน ให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเมื่อเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแล้วความร่วมมือก็จะตามมา สอดคล้องกับฤทัยรัตน์ ปัญญาสิมและดวงใจ ชนะสิทธิ์ (2560) (Punyasim, R., and Chanasit, D: 2017) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต9 พบว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการศึกษา รวมถึงการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการศึกษา

2.11) ประโยชน์ส่วนรวม หลักการทรงงานข้อที่ 11 มุ่งประโยชน์ของประเทศและประชาชนจากพระราชดำรัสในตอนหนึ่งว่า “...ใครต่อใครบอกว่าขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม ขอให้คิดว่าคนที่ให้เพื่อส่วนรมนั้นมิได้ให้แนส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...” สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ บางครั้งในการทำงานผู้บริหารอาจจะต้องทำงานมากกว่าคนอื่น เหนื่อยกว่าคนอื่น หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายงานที่ซับซ้อนมากกว่าคนอื่น จะต้องมองว่าตัวเองจะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายนั้นให้สำเร็จ เมื่องานประสบความสำเร็จ ตัวเราก็จะประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ พวงสมจิตร์ (2560) (Phuangsomjit, C: 2017) ที่ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ที่ว่า การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยให้โรงเรียนและชุมชนลดปัญหาความขัดแย้ง และช่วยให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกัน ทั้งนี้ทั้งสองฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามบทบาทของตนด้วยวิธีการที่เหมาะสม จึงจะสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นได้

2.12) บริการรวมเป็นจุดเดียว หรือรูปแบบการบริหารเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) โดยพระองค์ทรงให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้นแบบในการบริการประชาชนให้เป็นจุดเดียว เพื่อลดค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลา โดยจะมีหน่วยงานราชการต่างมารวมดำเนินการให้บริการประชาชน ณ ที่แห่งเดียว สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ สถานศึกษาหรือหน่วยบริการการศึกษาควรมีการบูรณาการนักวิชาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนการใช้เครื่องมือร่วมกันของหน่วยงานต่างๆในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของผู้เรียน รวมถึงเพื่อให้ประหยัดค่าใช้จ่ายรวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐได้อีก ซึ่งสอดคล้องกับ ทินกร พูลพุม (2560) (Poolput, T: 2017) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 : กรณีศึกษาอำเภออุ้มผาง พบว่า

การจัดศูนย์บริการ One Stop Service ในเขตพื้นที่นั้น สามารถลดความแออัดของนักเรียนลงได้ และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นเกือบจะทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.13) ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ซึ่งหลักการทรงงานข้อ 13 พระองค์ทรงใช้หลักคือการเข้าใจปัญหารักษาสมดุลด้วยธรรมชาติ โดยพระองค์ทรงเข้าใจธรรมชาติและมนุษย์ที่อยู่อย่างเกื้อกูลกัน สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ ในการใช้ชีวิตประจำวันจะต้องทำความเข้าใจกับธรรมชาติรอบๆ ตัวทุกอย่างต้องศึกษาเข้าใจในระบบนิเวศน์เพื่อที่จะนำระบบนิเวศน์เข้ามาช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ จุติมา รัตนพลแสนย์ (2558) (Rattanaponsan, J: 2015) ได้กล่าวถึงการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งเรียกว่า ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการอนุรักษ์โลกโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ การธำรงรักษาสีเขียวแวดล้อม การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการพัฒนาแบบยั่งยืนที่คำนึงถึงระบบนิเวศน์เป็นสำคัญ โดยเน้นการพัฒนาที่ท้องถิ่นและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งการพัฒนาที่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน

2.14) การใช้ธรรม ปราบอธรรม โดยหลักการทรงงานข้อ 14 คือการนำกฎเกณฑ์ของธรรมชาตินำมาแก้ไขปัญหา ทรงนำหลักความจริงในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการโดยมีแนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่ปกติ เข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ ทุกอย่างในโลกนี้ย่อมมีดีเสมอ (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ), ม.ป.ป.) (Dhammakosajan (Phutthatha Phikhu): N.D.) กล่าวคือ การมองโลกของคนเราบางครั้งเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ไม่ดีที่เกิดขึ้น ก็จะมีแง่ดีหรือประโยชน์ในเรื่องนั้นเสมอ ในมุมของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น จะเห็นได้ว่าคนบางคนที่เราคิดว่าไม่ดีหรือมีข้อเสียเยอะ ถ้าเรามองต่างมุมข้อเสียของเขาเราอาจจะนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับ แมคเกรเกอร์ (McGregor, 1960) ที่ได้นำเสนอทฤษฎี X,Y หรือ (X,Y Theory) ที่เกิดมาจากทฤษฎีพฤติกรรมมนุษย์ (Human Behaviors) ซึ่งประกอบไปด้วยทฤษฎี X (Theory X) คือหากในองค์กรมีบุคลากรเป็นคนประเภทเกียจคร้าน ในการบริหารจึงควรใช้มาตรการบังคับ มีระเบียบกฎเกณฑ์คอยกำกับ มีการควบคุมการทำงานอย่างใกล้ชิด และมีการลงโทษเป็นหลัก สำหรับทฤษฎี Y (Theory Y) คือหากในองค์กรมีบุคลากรเป็นคนประเภทขยัน ควรมีการกำหนดหน้าที่การงานที่เหมาะสม ทำลายความสามารถ สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเชิงบวก และควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน

2.15) ปลุกป่าในใจคน หลักการทรงงานข้อ 15 คือการฟื้นฟูธรรมชาติให้กลับคืนมา ด้วยการปลูกจิตสำนึกรักป่าในใจคน เป็นหลักในการสร้างความเข้าใจให้กับมนุษย์ให้สามารถอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติได้โดยไม่มุ่งให้มนุษย์ใช้ธรรมชาติเพื่อการอยู่รอดของชีวิตหรือเพื่อประโยชน์ของตนเองเพียงเท่านั้น สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ การทำงานทุกอย่างจะต้องเริ่มจากความรู้สึกที่อยากทำก่อน ผู้บริหารต้องมีบทบาทในการปลูกจิตสำนึกให้กับคนในองค์กรโดยให้คนเห็นคุณค่าเห็นประโยชน์กับสิ่งที่จะทำก่อน

ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีณย์ เจียรโน, พิมพ์ ม่วงศิริธรรมและ อัศวิน มณีอินทร์ (2558) (Jiaranai, S., Moungsirithum, P., and Maneein, A: 2015) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา ที่พบว่า การบริหารที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้นควรปรับเปลี่ยนเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่อาศัยหลักการมีส่วนร่วมโดยให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสเข้ามาร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

2.16) ขาดทุนคือกำไร หลักการทรงงานข้อ 16 การลงทุนคืองบประมาณคือการให้กำไรคือประชาชนอยู่ดีกินดี ซึ่งพระองค์ได้ให้พระราชดำรัสว่า “...ขาดทุนคือกำไร Our Loss Is Our Gain การเสียคือการได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้าและการที่คนอยู่ดีมีสุข เป็นการนับเป็นมูลค่าเงินไม่ได้...” หรือกล่าวคือ “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของประชาชนซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนได้ สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จอย่างมั่งคั่งที่กำไรหรือขาดทุนที่เป็นตัวเงินมากจนเกินไป ครั้งในการลงทุนด้วยงบประมาณมากมายแล้วขาดทุนผลลัพธ์ที่ได้อาจจะได้บุคลากรที่ดีกลับมา หรืออาจจะได้องค์ความรู้จากการขาดทุนนั้นไว้ในการแก้ไขและพัฒนาองค์กร ซึ่งไม่สอดคล้องกับชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์ (2561) (Punyasavatsut, C: 2017) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรเพื่อพัฒนาสุขภาพและการศึกษาของนักเรียน ที่ได้กล่าวว่า การจัดทำข้อมูลรายจ่ายด้านการศึกษา ปี 2551 – 2559 พบว่าประเทศไทยใช้งบประมาณลงทุนด้านการศึกษาปี 2559 มากถึง 878,878 ล้านบาท คิดเป็น 6.1% ของจีดีพี สูงกว่าประเทศกลุ่ม OECD ที่ลงทุน 5.2% ของจีดีพี ขณะที่งบประมาณด้านการศึกษาต่องบประมาณแผ่นดิน คิดเป็น 1 ใน 4 ของงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยโลก และกลุ่ม OECD ในภาพรวมประเทศไทยมีการลงทุนด้านการศึกษาสูง 9 แสนล้าน แสดงว่าไม่ได้ขาดแคลนทรัพยากร แผนงานด้านการศึกษาได้รับงบประมาณแผ่นดินสูงสุดกว่าร้อยละ 20 เฉพาะรายจ่ายในส่วนของภาครัฐกว่า 6 แสนล้านบาทถูกนำไปใช้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 70% อุดมศึกษา 19% เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ไทยใช้จ่ายสูงในระดับประถมศึกษา แต่ต่ำเกินไปในระดับอาชีวศึกษาที่มีอยู่ราว 4% หากพิจารณาแล้วจะพบว่างบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการในปี 2558 สามารถจำแนกงบประมาณรายจ่ายของกระทรวงศึกษาธิการออกเป็น งบบุคลากร 53% (267,921.34 ล้านบาท) รองลงมาคือ งบเงินอุดหนุน 32% (160,995.53 ล้านบาท) งบดำเนินงาน 7% (33,748.48 ล้านบาท) ซึ่งในการใช้งบประมาณดังกล่าว เป้าประสงค์คือเปิดโอกาสทางการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วรากรณ์ สามโกเศศ (2553) (Warakorn Samkoset: 2010) ได้รายงานสถิติการศึกษาได้ว่าในปี 2552 จำนวนโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทั้งหมดมี 31,508 โรงเรียน (ประถม 29,054 มัธยม 2,361 ศึกษาสงเคราะห์ 50 และศึกษาพิเศษ 43) โดยให้เหตุผลว่าจำนวนของโรงเรียนที่มีจำนวนมากเนื่องจากอดีตนักเรียนอยู่ในถิ่นกันดาร จึงต้องมีการจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับจะเห็นได้ว่าการลงทุนด้าน

การศึกษานั้นแม้จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากแต่สิ่งที่ได้ว่าเป็นกำไรคือ ผู้เรียนในถิ่นกันดาลได้มีโอกาสในการได้รับการศึกษาเพื่อนำความรู้เพื่อไปใช้ในการดำรงชีวิต

2.17) การพึ่งตนเอง หลักการทรงงานข้อ 17 เพื่อพัฒนาคนไทยให้เข้มแข็ง เพื่อมีแรงพึ่งตนเอง ในการทรงงานตามพระราชดำริของพระองค์ในเบื้องต้นเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง พอที่จะดำรงชีวิตต่อไปได้ แล้วขั้นตอนต่อไปคือการสร้างให้คนสามารถอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่และสามารถ พึ่งพาตนเองต่อไปได้ สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ การบริหารงานภายในสภาพการจำกัดทางด้านทรัพยากรทางการศึกษาผู้บริหารจะต้องพิจารณาว่าจะสามารถปฏิบัติอย่างไรให้สามารถดำเนินการต่อไปได้และสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับ ปรียานุช ธรรมปียา (2548) (Tampiya, P: 2015) ที่กล่าวว่า ความพอเพียงสู่ความยั่งยืน คือความเข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต การบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

2.18) พออยู่พอกิน หลักการทรงงานข้อ 18 เพื่อช่วยคนให้พ้นทุกข์มีสุขตามอัตภาพ โดยพระองค์ทรงศึกษาและเข้าใจในสภาพและปัญหาของประชาชนอย่างลึกซึ้งว่ามีเหตุใดที่ทำให้ประชาชนตกอยู่ในวงจรแห่งทุกข์นั้น จากนั้นพระทรงจึงทรงพระราชทานความช่วยเหลือให้พสกนิกรมีความกินดีอยู่ดีให้สามารถอยู่ในขั้นของการ พออยู่พอกินก่อนที่จะขยับขยายให้มีขีดความสามารถที่ก้าวหน้าต่อไป สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ การดำเนินการใช้ชีวิตของบุคคลควรพิจารณาถึงความเป็นอยู่ของตนเองว่า แค่นั้นถึงพอเพียง และทำเท่าที่ใช้ หากเหลือจากการกินค่อยนำไปสู่การขาย สอดคล้องกับ ลัญจกร นิลกาญจน์, ปัญญา เลิศไกรและสุดาวรรณ มีบัว (2560) (Nilkarn, L., Lertgrai, P.,and Meebua, S: 2017) ที่ได้ให้ทรรศนะที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนว่า เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน เป็นแนวทางให้ผู้บริหารครูผู้สอน สามารถประยุกต์ใช้กับการเรียน การสอน เป็นแนวการทำกิจกรรมเสริมในโรงเรียน กิจกรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม การพึ่งพาตนเองเป็นหลักที่มีจุดเน้นความสมดุลใน 3 ลักษณะประกอบไปด้วย พอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน เป็นกระบวนการสร้างคนให้กับสังคม ซึ่งสถานศึกษาต้องสร้างความตระหนักในเรื่องดังกล่าวให้เกิดขึ้นในตัวครูและนักเรียน

2.19) เศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงานข้อ 19 เดินบนทางสายกลางเพื่อความสมดุลและยั่งยืน เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานเพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต ให้ดำเนินชีวิตบน “ทางสายกลาง” ซึ่งหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงจะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตนเองที่ดี และจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของความรู้ มีสติปัญญา และความสำนึกในคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารควรยึดหลักในการบริหารคือ การเดินสายกลางดำเนินชีวิตตามกำลังทรัพย์อย่างมีเหตุผล รอบคอบ ซื่อสัตย์ รู้จักแบ่งปัน เพื่อให้ผู้เรียน ผู้ใต้บังคับบัญชา ตนเอง และสังคมให้ดีขึ้น ซึ่ง

สอดคล้องกับ สุเมธ งามนก (2554) (Ngamkanok, S. (2011) ที่ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง: จากสถานศึกษาสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน กล่าวคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ การสอนโดยใช้โครงงาน (Project-Based Learning) หรือการเรียนการสอนโดยการแก้ไขปัญหา (Problem-Based Learning) เพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติโดยใช้หลักในการทรงงาน “ระเบิดจากข้างใน” โดยสร้างความรู้ความเข้าใจ และ “ระเบิดสู่ภายนอก” ด้วยแผนการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน

2.20) ชื่อสัตย์สุจริต หลักการทรงงานข้อ 20 ลงมือปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจ สุจริตจริงใจ ในทุกการกระทำ จากพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2533 “...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้ มากกว่าผู้ที่มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ...” สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อย ก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก แต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ สอดคล้องกับ พระครูสังฆรักษ์บุญใส รตนปุโท (2558) (Phrakhru Sangkharak Bonsai Ratanabuttō: 2015) ที่ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้นำทางการศึกษาว่า การได้รับการยอมรับของผู้นำต้องอาศัยคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือ มีการบริหารงานด้วยความชื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยกัน

2.21) ทำงานอย่างมีความสุข หลักการทรงงานข้อ 21 มีความสุขร่วมกันในการทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม จากพระราชดำรัสความว่า “...ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกันในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น...” สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ การสร้างความรักในงานที่ทำ ถึงแม้จะไม่ใช่งานที่อยากทำ หากเราสามารถรักในงานที่ทำก็จะทำให้ทำงานอย่างมีความสุขและเกิดประโยชน์ต่อคนรอบข้าง สอดคล้องกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2552) ที่ได้กล่าวถึง การสร้างองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมาย และ ยุทธศาสตร์ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง จะนำไปสู่การพัฒนาเติบโตอย่างต่อเนื่องขององค์กร โดยประกอบไปด้วย ความสุขของตนเอง Happy Body, Happy Heart, Happy Relax, Happy Brain, Happy Soul, Happy Money ความสุขของครอบครัว Happy Family และความสุขขององค์กร/สังคม Happy Society

2.22) ความเพียร หลักการทรงงานข้อ 22 เกิดจากทรงริเริ่มดำเนินงานโครงการต่างๆ ในระยะแรกที่ไม่ได้มีความพร้อมในการดำเนินงานมากนักแต่พระองค์ก็ได้ท้อ พระราชหฤทัย ทรงอดทนและ มุ่งมั่นดำเนินงานนั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วง สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ การเริ่มต้นการทำงานหรือทำสิ่งใดๆ นั้นในเริ่มต้นอาจจะไม่ได้มีความพร้อม ต้องอาศัยความอดทนและความมุ่งมั่นเพื่อให้งานสามารถสำเร็จ เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ สอดคล้องกับ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และ ชาย สัญญาวิวัฒน์ (2550)

(Sanyawiwat, S.and Sanyawiwat, C: 2007) ที่ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการแนวพุทธ ว่าการทำงานให้สำเร็จและมีความสุข ควรยึดหลักธรรมที่สำคัญคือ วิริยะ หรือ ความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่นทำงานสิ่งใดให้สำเร็จ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ งานต่างๆไม่อาจสำเร็จลงได้หากปราศจากความเพียร

2.23) รู้รัก-สามัคคี หลักการทรงงานข้อ 23 ที่พระราชทานสามารถนำมาปรับใช้ได้กล่าวคือ “รู้” หมายถึงการที่จะลงมือทำสิ่งใดนั้นจะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา “รัก” คือความรัก เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนความแล้วลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ ซึ่งองค์กรจะสำเร็จได้นั้นจะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกคนในองค์กร สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารคือ ในการทำงานต้องรู้ปัญหา และรู้วิธีการในการแก้ไขปัญหานั้น เมื่อรู้ถึงปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาแล้วต้องมีความรู้รักที่จะลงมือแก้ไขปัญหาหรือปฏิบัติโดยการมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กรในการช่วยกันแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับอูษารุ่งโรจน์การคำ (2556) (Rungrotkankha, U: 2012) ที่ได้อภิปรายความตามกระแสพระราชดำรัสว่าด้วยความรู้รักสามัคคี ว่า การจะนำไปสู่ความรู้รักสามัคคีนั้นควรมีการนำเอาหลักธรรมมาปรับใช้อาทิ ขรवासธรรม 4 สาราณียธรรม 6 และสามัคคีเภท มาใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและควบคุมทางอุดมคติของคน ให้ประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางแห่งสามัคคีธรรม

จากหลักการองค์ความรู้ 6 มิติ หลักในการทรงงาน 23 ข้อ และยุทธศาสตร์พระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" และการประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า หลักของศาสตร์พระราชามือพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ามีหลักสำคัญในการพัฒนาอยู่ 3 มิติ ซึ่งประกอบไปด้วย มิติด้านคนที่ได้ให้ความสำคัญกับคนที่จะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนเข้ามาร่วมในการพัฒนา โดยการปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชน มิติด้านการปฏิบัติโดยให้ความสำคัญในการปฏิบัติหรือการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติอย่างพอเพียง ด้วยการวางแผนศึกษาข้อมูลในการแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ เริ่มแก้ไขปัญหากจากจุดเล็กๆและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่จะแก้ บูรณาการองค์ความรู้จากศาสตร์ต่างๆเพื่อการพัฒนา และ มิติของสังคมโดยให้ความสำคัญกับการสร้างให้สังคมเป็นสังคมแห่งความพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองได้ พออยู่พอกิน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะมีภาพแห่งความสำเร็จที่คาดหวังไว้กล่าวคือ สถานศึกษาสามารถนำหลักการตามศาสตร์พระราชามาใช้ในการบริหารสถานศึกษาและจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ชุมชน สำหรับผู้เรียนควรมีความรู้ ทักษะและสามารถปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตได้โดยยึดหลักการตามศาสตร์พระราชา ผู้ปกครองและชุมชนควรดำเนินชีวิตและมีการพัฒนาสังคมและชุมชนให้เป็นตามหลักการที่ได้กล่าวมาข้างต้นเพื่อความยั่งยืน

References

- Dhammakosajan (Phutthatha Phikhu). (N.D.). Grateful gratitude The merit making is dedicated to the ancestors.. [Grateful Gratitude Making merit for ancestors.]. Bangkok:. Dharma Council and the Dharma Institute. [in Thai]
- Eisenhower, Dwight D. (n.d.). *Mandate for Change, 1953-1956*. New York: Doubleday & Company.
- Hersey and Blanchard's. (1982). *Management of organizational behavior: Utilizing human resources*. New York: Prentice -Hall.
- Jareonsettasin, T. (2016). Thai education crisis. [Thai education crisis]. Journal of Learning Innovation Walailak University, 2(2), 3-21. [in Thai]
- Jiaranai, S., Moungsirithum, P.,and Maneein, A. (2015). Model of participatory management Higher education institution. [Participation Administration Model in Higher Education]. Journal of Education: Faculty of Education, Srinakharinwirot University, 16(2), 44-54. [in Thai]
- Kahinthapong, S. (2009, September 18). School management is self-sufficient. [Self-sufficient school administration]. Retrieved August 15, 2019, from <http://www.trueplookpanya.com/new/tv/> [in Thai]
- Khumkerd, T. (2006). The powerful tool of KM. [Powerful tools for KM]. Techno & InnoMag, 33(190), 80-83. [in Thai]
- McGregor, D. (1960). *The Human Side of Enterprise*. New York: McGraw-Hill.
- Nanthachai, S. (2006). Documentation of lectures on approaches to educational management based on philosophy. Sufficiency economy. [Lecture documents on educational management guidelines according to Sufficiency Economy Philosophy]. Retrieved August 15, 2019, from <http://amin.edu.ku.ac.th/artic/suchada.doc>. [in Thai]
- National Legislative Assembly. (2017). The King's Science: World Leader in Sustainable Development.. [King's Philosophy: A World Leader in Sustainable Development.]. Bangkok:. Project Committee in Honor of the National Legislative Assembly.
- National Strategy Board. (2018). The 20-Year National Strategy. [20 year National Strategy (B.E.2560-2579)]. Bangkok: Secretariat of the Prime Minister.

Ngamkanok, S. (2011). Sufficiency economy: from school to sustainable community.

[Sufficiency Economy: From educational institutions to sustainable communities].

Journal of Education and Human Development, 7(1), 9. [in Thai]

Ngourungsi, K. (2016). Education and sustainable development. [Education and Sustainable

Development], Journal of the Society of Researchers, 21(2), 13-18. [in Thai]

Nilkarn, L., Lertgrai, P., and Meebua, S. (2017). Education management through the crisis with

economic thinking Sufficiency Thon Hong Municipality Phrom Khiri District Nakhon Si

Thammarat Province. [Management of education through crisis with the sufficiency

economy concept based on Thon Hong Sub-district Municipality Phrom Khiri District

Nakhon Sri Thammarat]. Ratchaphruek Journal, 15(1), 20-26. [in Thai]

Noprak, S. (2018). Science of the king To the development of management science. [The

King's Philosophy Towards the development of management science.]. Bangkok:.

Amarin Printing. [in Thai]

The Office of Health Promotion Fund. (2009). Guide Let's build a happy organization. [A

guide to let's create a happy organization.]. Bangkok: Office of Health

Promotion Fund. [in Thai]

Office of the National Economic and Social Development Board. (2554 The country's

development work king. [His Majesty the King's work on national development].

Bangkok: Pet Rung Printing Center. [in Thai]

Office of the National Economic and Social Development Board. (2008). The principle of

work in king. [Principles of working in His Majesty the King (2nd Edition)]. Bangkok:.

Office of Strategic Public Policy. [in Thai]

Office of the National Economic and Development Development Board. (2016). Economic

and Social Development Plan National Twelfth Edition (2560 – 2564). [National

Economic and Social Development Plan Twelfth edition (2017 - 2021)]. Bangkok:.

Office of Agricultural Economics. [in Thai]

Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. (2017). Principles of knowledge in 6

dimensions king. [Principles of knowledge in 6 dimensions. His Majesty King Bhumibol

Adulyadej]. [Brochure]. Bangkok: Information and Communication Technology Center,

Ministry of Education. [in Thai]

- Pengsawat, V. (2011). Research in educational administration. [Research in educational administration]. Journal of Sakon Nakhon Rajabhat University, 3(6), 63-71. [in Thai]
- Phantasen, A., Srisupan, W., Pantansen, T.S., Nakrampai, P., Siriwong, S., Thamat, S.k., ...
Intarahah, O. (2015). Problem Research Synthesis Report And Suggestions for Thai Educational Management Process: Educational Quality Issues). [Research synthesis report on problems and suggestions in the Thai educational management process: Educational quality issues (1992-2015) (research report)]. Bangkok:. The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Phrakhru Sangkharak Bonsai Ratanabuttö. (2015). The virtues of educational leaders. [The Virtue of Educational Leaders]. Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU, 2(1), 57-69. [in Thai]
- Phuangsomjit, C. (2017). Professional learning communities and guidelines for their application in educational institutions. Journal of Education at TU. [Professional learning communities and ways to apply in schools]. STOU Education journal. 10(1), 34-41. [in Thai]
- Ponyapan, D. (2017). Follow in the footsteps of the King. [Follow in the footsteps of The King's Philosophy]. Journal of the Association of Researchers, 22(2), 13-20. [in Thai]
- Poolput, T. (2017). Model of management of Umphang education, case study of Umphang district of Schools under the Tak Primary Educational Service Area Office 2.[
Management pattern study of Umphang district Umphang case study model
Government schools education service area Office 2 Tak district primary education].
VRU Research and Development Journal Humanities and Social Science, 12(1), 105-120. [in Thai]
- Punyasim, R., and Chanasit, D. (2017). Participatory management that affects the effectiveness of School management Under the Office of the Secondary Educational Service Area 9. [Administration Involved Affecting the Effectiveness of Education under the Jurisdiction of Secondary Educational Service Area Office 9]. Silpakorn Educational Research Journal. 9(1), 299-313. [in Thai]

- Punyasavatsut, C. (2017, August 1). Spatial research Answer the study problem solving inequality at the point. [Spatial research Answer the problem of overlapping studies at the point]. Fund for Educational Equality (FEE). Retrieved August 15, 2019, from <https://www.eef.or.th/งานวิจัยเชิงพื้นที่010819/>. [in Thai]
- Rattanaponsan, J. (2015). Education for sustainable development. Teaching materials Education for Sustainable. [Teaching Academic studies for Sustainable development. Faculty of Education]. Bansomdejchaopraya Rajabhat University. [in Thai]
- Rungrotkankha, U. (2012). [Debate of His Majesty the King on the Knowledge of Unity (Doctor of Philosophy Thesis Department of Mass Communication)]. Bangkok:. Faculty of Journalism and Mass Communication Thammasat University. [in Thai]
- Sangnimnuan, S. (2017). [Model of management of local government organizations in Thailand]. Journal of Social Sciences, 7(1), 96-113. [in Thai]
- Sanyawiwat, S.and Sanyawiwat, C. (2007). [Buddhist management]. Bangkok:. Imprint. [in Thai]
- Sergiovanni. (1980). *Education Governance and Administrational*. New Jersey: Prentice-Hall,Inc. [in Thai]
- Tampiya, P. (2015). [Driving the philosophy of the sufficiency economy in education (2006-2014) (2nd edition)]. Bangkok:. Moral School Center, Yuwasathirakhun Foundation. [in Thai]
- Tantivejakul, S. (2014). [Follow His Majesty's Footsteps Teacher of the land (2nd Edition)]. Bangkok:. Chulalongkorn University. [in Thai]
- _____. (2019, January 24). [Royal strategy]. Information and Communication Technology Center Office of the Permanent Secretary. Retrieved August 15, 2019, from https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?News ID=53609&Key=news_Surachet [in Thai]
- Warakorn Samkoset. (2010). [Proposal of the educational system which is suitable for the health of Thai people.]. Bangkok:. Education Program for Development of Suitable Alternatives for Educational Reform for Thai Health. Office of the Health Promotion Fund. [in Thai]

- Watthanabut, B., Phrakhuopatnontakitti and Phraudomsittinayok. (2018). [The King's Philosophy and Thai People Development]. The Journal of MCU Peace Studies, 6(Special Issue). 539-552. [in Thai]
- Yotphet, B. (2017, October 10). [Bring " King's Philosophy " to adjust teaching and learning.]. Daily news. Retrieved August 15, 2019, from <https://www.dailynews.co.th/education/603228>. [in Thai]